

CİLT 8, SAYI 5, MAYIS 1980

**Türk  
sanayicileri  
ve  
iş adamları  
derneği**

görüş

**GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) MAYIS 1980**

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği

**Sahibi ve Sorumlu Neşriyat Müdürü :**

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği  
Yönetim Kurulu Başkanı Ali Koçman

**Yazı İşleri Müdürü :** Şeref Özgencil

**Adres :** Cumhuriyet Cad. Dortler Ap. 18/2  
Elmadag - İstanbul

**Telefon :** 46 24 12

Görüş'teki yazılar KAYNAK GÖSTERİLEREK  
kısmen veya tamamen yayınlanabilir.

**Basıldığı Yer :** Nurtan Matbaası - İstanbul  
Tel. : 22 73 27 26 46 35

## Bu Sayıda

Altın Talebi ve Altın Fiyatları .....	4
Bitmeyen Enflasyon Tartışması .....	6
Enflasyon'dan Korunmak İçin .....	8
Eskiden Ekmek 10 Paraydı .....	9
Bunalımın Bedeli .....	10
Asgari ücret ve en düşük memur maaşı ...	12
Hızlı nüfus artışlarının sonu .....	14
Banka Kredileri Yönlendirilebildi mi? .....	15
Kimden Alıp, Kime Satıyoruz? .....	18
Sosyalist Ülkelerin Dış Borçları .....	20
Özel Sektör Ne Kadar Tahvil Çıkardı? .....	22
Hangisi Daha Kârlı? .....	24
Demir - Çelik Tüketiminde Neredeyiz? .....	26
Türkiye, Avrupa'nın En Hızlı Büyüyen Pazarı .....	28
İşten Atılınca Ne Yapmalı? .....	30
İşgücümüzün 2/5'i Kadın .....	32

# Enflasyon Şiddetlendikçe Altın Talebi ve Altın Fiyatları Artıyor.

Türk toplumunda altının önemli bir rolü vardır. İster altın para döneminde olsun, ister kâğıt para döneminde olsun, altın bir birikim, bir iddihar vasıtası olarak daima kullanılmıştır.

Enflasyon şiddetlendikçe altın'a olan talebin artması doğaldır. Altın, gayrimenkul ve dayanıklı tüketim malları piyasalarının yanısıra enflasyonun satınalma gücü üzerindeki tahribatından kurtulmak için yurt içinde müracaat edilebilecek üç piyasadan biridir.

Bu aşırı talebin etkisini hem altın fiyatının genel düzeyinde, hem de altın fiyatındaki değişmelerde görmek mümkündür.

Londra altın piyasasıyla karşılaştırıldığı zaman Türkiye'deki altın fiyatlarının daima daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye'de altın fiyatları Londra piyasasına kıyasla çok daha şiddetli bir şekilde yükselmiştir. Son on yılda (1971 - 1979) Türkiye'de

bir gram altının fiyatı (1971'de 21.50 TL.'den 1979'da 484.66 TL.'ye yükselmek suretiyle) 1971 yılındaki fiyatının 23 katına yükselmiştir. Londra'da aynı dönem içinde bir gram altının fiyatı (1971'de 18.34 TL.'den 1979'da 307.37 TL.'ye çıkarak) 1971 fiyatının 17 katına yükselmiştir. Enflasyonun şiddetlendiği zamanlarda Türkiye'de altın fiyatlarındaki artışlar Londra'daki artışlardan çok daha şiddetli olmuştur. Nitekim 1974'de Türkiye'de altın fiyatları % 66 oranında, Londra da ise % 57 oranında artmıştır. 1979 yılında Türkiye'de altın fiyatlarındaki artış % 165, Londra'da ise % 92 olmuştur. Altın fiyatlarının gerilemesinde ise bu eğilimin tersi görülmüştür. 1976 yılında Londra'da altın fiyatları % 16 gerilerken, Türkiye de gerileme % 12'yi aşmamıştır.

#### Altın Fiyatları

	Türkiye (TL/Gram)	% Değişme	Londra (TL/Gram)	% Değişme
1971	21.50	—	18.24	—
1972	27.65	31	26.24	43
1973	44.32	60	43.78	67
1974	73.67	66	68.93	57
1975	83.81	14	75.63	10
1976	73.97	— 12	63.68	— 16
1977	99.94	35	84.77	34
1978	183.16	83	160.04	89
1979	484.66	165	307.37	92

# Bitmeyen Enflasyon Tartışması

1. Enflasyonun gerçek nedeni bütçe açıklarıdır.
2. Efendim, biz Türkiye'de ürettiğimizden çok tüketiyoruz.
3. İşin püf noktası şudur : Gücümüzün üstünde yatırım yapmamalıyız.
4. Çok para kazananlar fiyatları yükseltiyor.
5. Bankalar bol kredi vermeseler, firmalar fiyatları arttıramazlar.
6. Sendikalar ücretleri arttırmasa fiyatlar da artmaz.
7. Verimlilik böyle düşük olursa fiyatların yükselmesi kaçınılmaz olur.
8. Esas neden patronların kârlarını aşırı yüksek tutmalarıdır.
9. Pahalılığın nedeni ödenen yüksek faizlerdir.
10. Enflasyonun motoru petrol fiyatlarındaki artışlardır.
11. Enflasyonun esas nedeni KİT'lerin zararlarının zamlarla kapatılmasıdır.
12. Tarımda destekleme fiyatlarını oy alma nedeniyle devamlı arttırırsanız fiyat artışlarını durduramazsınız.
13. Piyasadaki banknot miktarını sabit tutsak fiyatlar hemen durur.
14. Efendim, önce paranın tedavül süratini azaltınız.

15. Enflasyon, tekelci firmaların güçlerinin kırılmamasıyla ilgilidir.
16. Yatırımların sektörlere yanlış dağılımı bu enflasyonu doğurdu.
17. Bankaların keyfi davranışları bu duruma neden oldu.
18. Sanayiın gereksiz himayesi fiyatların düşmesini önüyor.
19. Enflasyon bize dışardan ithal ediliyor.
20. Bu kadar sık devalüasyon yaparsanız fiyatları tutamazsınız.
21. Halk gösteriş tüketiminden vazgeçmezse fiyatlar disipline alınamaz.
22. Fiyat artışlarının nedeni gelir dağılımındaki adaletsizliktir. Geliri yüksek olanlar daha yüksek ödeyerek fiyatları yukarıda tutuyorlar.
23. Patronlar ile işçiler anlaşabilseler fiyatlar belirli bir seviyede tutulabilir.
24. Ülkede enflasyon psikolojisi yerleşti. Esasen bu konudaki beklentileri değiştirmeliyiz.

Yukarıdaki enflasyon ile ilgili düşüncelerden hangisine katıldığınızı söyleyiniz, size Keynesçi mi, monotorist mi (Friedman), yapısal enflasyon, maliyet enflasyonu/talep enflasyonu taraflısı mı olduğunuzu söyleyelim.

Ancak, enflasyonu iki sıfırlı olan bir ülkenin bu teorilerin ayrıntıları ile uğraşacak zamanı olmaması gerekir. Yapılacak en doğru şey bunların hepsine biraz inanıp enflasyona karşı bütün silahları seferber etmektir.

# Enflasyon'dan Korunmak İçin...

Fiyat artışları her ülkenin en büyük sorunu olmaya başlayalı beri, insanlar gelirlerini bu erozyondan korumak için çeşitli seçenekler arasında tercih yapmaya çalışır dururlar. Bu tercihler sonucunda ekonomide pek dikkati çekmeyen bazı alternatif yatırım alanları birdenbire ön plâna çıkar.

Bakın ABD'de neler olmuş : Son 10 yılda (1969 - 1979) tüketici fiyatları ortalama olarak yılda % 6.1 artmış. Ellerindeki parayı korumaya çalışan Amerika'lılar çeşitli alanlara yatırım yapmışlar. Bunlardan en çok bilinenleri olan hisse senetlerinin getirdiği yıllık ortalama gelir % 6.1, tahvil gelirleri ise % 2.8 artmış. Halbuki Çin porseleni satın alanların elde ettiği gelir yılda ortalama % 18 artmış. Pul satın alanlar ise % 15.4 kazanmıştır.

Enflasyondan korunmak üzere çeşitli alanlara yapılan yatırımların 1969 - 1979 döneminde elde ettikleri yıllık ortalama değer artışları şöyle :

Çin Porselenleri	18.0	Ham Petrol	11.8
Kıymetli Kitaplar	16.5	Kıymetli Tablolar	11.6
Altın	16.3	Arazi (tarım için)	10.6
Pul	15.4	Gayrimenkul	9.2
Madeni Pçra	13.0	Hisse Senedi	6.1
Elmas	12.6	Tahvil	2.9

Yıllık Ortalama Tüketici Fiyatları Artışı % : 6.1



# Eskiden Ekmek 10 Paraydı. Ya Şimdi?

Büyüklerimiz arada bir eski günleri anarak «Bizim zamanımızda ekmek 10 paraydı» ya da «20 paraydı» gibi sözler ederler. Ayrıca onların zamanında ekmeğin fiyatı sık sık değişmezmiş. Halbuki son 15 - 16 ay içinde ekmeğin fiyatı tam 7 kez değiştirildi. 1979 yılının Ocak ayında İstanbul'da 555 gr. ekmek 4.00 TL.'dan satılırken Mayıs 1980'de 510 gr. ekmek 10.00 TL.'ya çıkmış durumda. Yapılan zamların toplamı % 172'yi bulmakta.

EKMEK FİYATLARI

		GRAMAJ		SATIŞ	KG FİYATI	%
		ESKİ	YENİ	FİYATI (TL)	(TL/KG)	ARTIŞ
1979	OCAK	570	555	4.00	7.20	—
	NİSAN	555	515	4.00	7.77	7.9
	HAZİRAN	515	530	6.00	11.32	45.7
	TEMMUZ	530	470	6.00	12.76	12.7
1980	OCAK	470	480	7.50	15.62	22.4
	ŞUBAT	480	450	8.00	17.78	13.8
	NİSAN	450	510	10.00	19.61	10.3

# Bunalımın Bedeli : Kalkınma Hızı Düşerken, Marjinal Sermaye/Hasıla Oranı Yükseliyor.

1971 - 1975 döneminde son yılların en yüksek kalkınma hızına ulaşmış olan Türkiye Ekonomisi giderek hız kaybetmiş, 1975 - 1979 yıllarının ortalama kalkınma hızı % 4.90'a düşmüştür.

Aynı dönemlerde yatırımın GSMH'ya oranı 1971 - 1975'de 19.16'dan 1974 - 1978'de % 21.26'ya yükselmiştir. Ancak 1975 - 1979 döneminde ortalama Yatırım/GSMH oranı % 20.72'ye düşmüştür.

Ortalama yıllık marjinal sermaye/hasıla oranı(\*) ise 1971 - 1975'de 2.49'dan 1975 - 1979'da 4.23'e yükselmiştir.

## YATIRIMLAR VE KALKINMA

	Kalkınma Hızı	Yatırım GSMH	Ortalama Yıllık Marjinal S/H
1971 - 1975	7.68	19.16	2.49
1972 - 1976	7.18	19.98	2.78
1973 - 1977	6.50	20.92	3.22
1974 - 1978	6.04	21.26	3.52
1975 - 1979	4.90	20.72	4.23

Beşer yıllık hareketli ortalamalarla incelediğimiz bu serilerin ilk ve son sırasını karşılaştırsak benzer bir sonuçla karşılaşırız. Buna göre 1971 - 1979 döneminin ilk 5 yılı dikkati çekecek kadar başarılı geçmiş, ortalama yıllık kalkınma hızı son yirmi yılın en yüksek düzeyine çıkmış, Sermaye/Hasıla oranı ise en düşük düzeye inmiştir. 1971 - 1979 döneminin son 5 yılında ise kalkınma hızı % 4.9'a inmiş, marjinal Sermaye/Hasıla oranı ise son yirmi yılın en yüksek düzeyine yükselmiştir.

Aslında Sermaye/Hasıla oranının yükselmesi yatırım bileşiminin etkisinde oluşuyorsa da, 1975 - 1979 döneminin ekonomik şartları hesaba katıldığı takdirde, sermaye/hasıla oranının düşük kapasite ile çalışmanın sonucu olarak yükseldiği anlaşılır.

---

(\*) Kalkınma Hızını, Milli Gelirden yatırıma ayrılan pay etkiler. Milli Gelirin ne kadar büyük kısmı yatırıma ayrılırsa, yıllık gelir artışı da o kadar hızlı olur. Ekonominin ve yatırım konusunun özelliğine göre Milli Gelirden yatırıma ayrılan payla ölçülü oranda Milli Gelir çoğalır. Örneğin 3 birim yatırım, Milli Gelirde 1 birim artış meydana getirir.

Yatırım ile Kalkınma Hızı arasındaki bu ilişkiye «marjinal sermaye - hasıla oranı» denir. Basit yatırımlarda bu oran düşüktür. İleri teknoloji gerektiren, ekonomik büyüklüklerdeki yatırımlarda oran büyür. Son yıllarda Türkiye'nin marjinal sermaye - hasıla oranı giderek büyümüştür. Bu nedenle aynı kalkınma hızını tutturmak için daha büyük ölçüde yatırım gayreti göstermek gerekmiştir.

## ASGARİ ÜCRET VE EN DÜŞÜK MEMUR MAAŞI(\*)

Bu yazının altında verilen tablonun fazla bir açıklamaya ihtiyacı yok. Birinci sütunda son yılların popüler konusu asgari ücret, ikinci sütunda ise her yıl uygulanan memur maaş katsayısına göre hesaplanmış en düşük memur maaşı yer almaktadır.

1969 yılında başlayan gelişme dikkat çekicidir. Son 11 yıldır asgari ücret en düşük memur maaşının üzerinde seyretmektedir.

Yıllar	Aylık Asgari Ücret (TL)	En Düşük Memur Aylığı (TL.)
1963	270	405
1964	270	405
1965	300	405
1966	300	405
1967	300	450
1968	300	450
1969	532.50	450
1970	532.50	450
1971	532.50	490
1972	1050	490
1973	1050	490
1974	1200	1000
1975	1200	1440
1976	1800	1440
1977	3300	1880
1978	3300	2240
1979	5400	4800

(\*) Bu yazıdaki rakamlar Selçuk Kantarcıoğlu'nun 13.12.1979 tarihli T. İktisat Gazetesinde yayınlanan yazısından alınmıştır.

# Devletin İç Borçları

Her yıl Bütçe Kanunu'nun bir yerinde bütçenin bir kısım kaynağının da yurt içinden borçlanma yoluyla karşılanacağı belirtilir. Bütçe açıkları büyüdükçe bu iç borçlar da büyür. 1975 yılında kamu kesiminin iç borçları 66.5 milyar TL. iken bu rakam 1979 yılı sonunda 254 milyar TL.'yi bulmuştur.

Bu ilginç ve ürkütücü gelişme aşağıda gösterilmiştir.

## KAMU'NUN İÇ BORÇLARI

	(Milyar TL.)				
	1975	1976	1977	1978	1979
<b>Devlet Bütçesinden Ödenecek</b>	48.0	70.6	88.2	118.4	193.4
Hazine İstikraz Tahvili	18.0	32.6	47.4	67.1	100.3
İç Konsolidasyon Borçları	21.6	30.5	13.8	25.3	68.2
Tahkim Edilen Belediye Borçları	1.7	1.5	21.5	21.2	21.0
Tasarruf Bonosu	6.5	5.9	5.3	4.6	3.7
Diğer	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
<b>Bütçe Dışı Kamu Tahvilleri</b>	18.5	26.3	45.9	60.2	60.3
Devlet Yatırım Bankası	17.9	25.8	45.0	58.9	57.5
KİT'ler	0.5	0.5	0.9	1.3	1.6
Belediyeler	—	—	—	—	1.2
<b>Toplam</b>	<b>66.5</b>	<b>97.0</b>	<b>134.2</b>	<b>178.7</b>	<b>253.8</b>

Kaynak : T.C. Merkez Bankası, 1979 Yıllık Raporu.

## HIZLI NÜFUS ARTIŞLARININ SONU NE OLACAK?

OECD tarafından yapılan bir araştırmaya göre 1975 - 1990 yılları arasında en büyük nüfus artışı gösteren OECD ülkesi TÜRKİYE. Onu Kanada, Portekiz, İspanya, Japonya ve ABD izliyor.

Aynı şekilde, 15 - 64 yaş arasını kapsayan çalışabilir nüfus da 1975 - 1990 döneminde Türkiye'de % 52 artış gösterecektir. Bu artan işgücü arzının Türk Ekonomisi üzerinde nasıl bir baskı yaratacağını düşünmek pek karamsar tablolar ortaya çıkarabilir.

### TOPLAM NÜFUS VE ÇALIŞABİLİR NÜFUS ARTIŞLARI (1975 - 1990)

(%)

	Toplam Nüfus	Çalışabilir Nüfus
TÜRKİYE	39.4	51.9
KANADA	23.0	27.7
PORTEKİZ	17.6	16.6
İSPANYA	15.5	14.4
JAPONYA	14.6	12.5
ABD	14.0	15.3
YUNANİSTAN	11.2	14.1
İTALYA	5.9	8.1
FRANSA	4.6	11.0

Kaynak : OECD, Demographic Trends : 1950 - 1990.

# Banka Kredileri Yönlendirilebildi mi?

Türkiye'de banka kredilerinin sektörler itibarıyla dağılımını en gerçekçi biçimde ortaya koyacak bilgiler Merkez Bankasının derlenmektedir. Merkez Bankasının «risk santralizasyonu» diye adlandırılan bir derleme çalışması vardır. Her banka 25 bin liranın üzerindeki kredi işlemlerini muntazaman Merkez Bankasına bildirir. Merkez Bankası bu rakamları firma bazında ve sektör bazında ayırır. Her firmanın kullandığı toplam kredileri ve her sektöre yönelen toplam kredileri takip eder.

Fakat Merkez Bankasının bu faaliyeti pek az bilinir. Merkez Bankası da kredilerin sektörel dağılımını ancak yılda bir kere yıllık raporlarında açıklar.

Arka sayfada Merkez Bankasının açıkladığı bilgilere göre Türkiye'deki tüm banka kredilerinin sektörler arasında yüzde dağılım oranları, 1970 yılı sonu ile 1979 Ekim ayı karşılaştırılmalı olarak verilmektedir.

## BANKA KREDİLERİNİN DAĞILIMI (%)

	1970 SONU	1979 EKİM
ÜRETİM SEKTÖRÜ	47.7	39.6
Sanayi	26.9	25.4
Sanayi Bankaları	5.8	6.0
Diğer Bankalar	21.1	19.4
Madencilik - Diğer Bankalar	0.7	0.5
Tarım	17.1	8.2
Tarım Kredi Kooperatifleri	5.7	2.0
Diğer üreticiler	11.4	6.2
Küçük san'at, esnaf	3.0	5.5
KONUT - BAYINDIRLIK SEKTÖRÜ	11.5	7.0
Konut İnşaat	4.4	1.1
Mahalli İdareler	4.2	2.4
Afetler için	1.5	0.7
Diğer İnşaat	1.4	2.8
DAĞITIM SEKTÖRÜ	27.5	27.9
İhracat	12.3	14.4
Tarım Satış Kooperatifleri	8.5	10.4
Diğer İhracat Kredileri	3.8	4.0
Turizm	0.4	0.3
İthalât	6.8	2.7
İç Ticaret	8.0	10.5
SEKTÖRE DAĞITILAMAYAN	13.3	25.5
25 binden az krediler	3.6	—
İpotekli Ticari Krediler	0.9	0.3
Diğerleri	8.8	25.2
<b>Krediler Genel Toplamı</b>	<b>100.0</b>	<b>100.0</b>



1970 yılından bu yana dikkati çeken en büyük gelişme tarım sektörüne yönelik banka kredilerinin toplam kredi hacmi içindeki payının yarı yarıya azalmasıdır. 1970 yılında toplam tarım kredileri 6.3 milyar TL. ve toplam kredilerdeki payı % 17 dolaylarında iken, bu tür krediler 1979 Ekim ayında 32 milyar TL.'ya yükselmekte fakat kredi hacmi içindeki payı % 8'e düşmektedir. Aynı dönemde toplam banka kredileri 37 milyar TL.'dan 386.5 milyar TL.'ya çıkmıştır. Büyüme 10 kattan da fazladır.

Sanayi sektörüne yönelik kredilerin toplam içindeki payında küçük de olsa bir düşme vardır. Aynı şekilde inşaat sektörüne verilen kredilerde de bir azalma görülmektedir.

Görüldüğü gibi tüm sektörler için kredi hacmi içindeki payı düşmüştür. Fakat tüm ayrıntılarına rağmen hiçbir sektöre dağıtılamadığı ifade edilen bir «diğerleri» kalemi vardır ki toplam krediler içindeki payı 1979 yılı sonlarında % 25'i aşmaktadır. Merkez Bankası tarafından hangi sektöre dağıtıldığı belirlenemeyen bu kredilerin tutarı 1970 yılında yalnızca 5 milyar TL. iken 1979 Ekim'inde 100 milyar TL.'ya ulaşmıştır.

## Kimden Alıp Kime Satıyoruz?

1979 yılı dış ticaret rakamlarımızın ortaya çıkardığı sonuçlara göre, Türkiye ihracatının % 48.5'ini Ortak Pazar ülkelerine yapmakta, diğer yandan ithalatının % 36.0'sını bu ülkelerden sağlamaktadır. Toplam OECD ülkeleri dikkate alındığında, bu grubun dış ticaretimiz içindeki payı hemen hemen eşit gibidir.

Tek tek ülkeler incelendiğinde ise dış ticaretimizin toplam içindeki yüzde payları açısından olumlu bir denge gösterdiği ülkeler arasında Fed. Almanya ve Benelüks ülkeleri (Belçika, Hollanda, Lüksemburg) sayılabilir Diğer yandan ABD ve Japonya'nın ithalatımız içindeki payları, ihracatımızdaki paylarından fazladır. Fransa, İtalya, İngiltere ve İsviçre'nin ihracatımız ve ithalatımız içindeki yüzde payları hemen hemen eşittir.

## 1979 YILI DIŞ TİCARETİMİZ

	İTHALAT		İHRACAT	
	(Milyon \$)	(%)	(Milyon \$)	(%)
Fed. Almanya	630.4	12.4	495.1	21.9
Fransa	313.2	6.2	137.3	6.1
İtalya	473.2	9.3	212.9	9.4
İngiltere	227.2	4.5	103.0	4.5
ABD	377.7	7.5	104.5	4.6
Japonya	226.5	4.5	22.4	1.0
İsviçre	251.1	4.9	113.7	5.0
Benelüks Ülkeleri	175.7	3.5	135.9	6.0
AET Toplamı	1.827.5	36.0	1.097.5	48.5
OECD Toplamı	3.063.8	60.4	1.446.4	64.0
Genel Toplam	5.069.4	100.0	2.261.2	100.0

# Sosyalist Ülkelerin de Dış Borçları Artıyor

1973/1974 petrol krizi ve onu izleyen tüm dünyadaki ekonomik durgunluk, Doğu Avrupa'lı sosyalist ülkelerin Batılı ülkelerle olan dış ticaret açıklarının daha da büyümesine yol açmıştır. Böylece Doğu Avrupa'nın toplam dış borçları 1975 yılından bu yana her yıl ortalama 6-8 milyar dolar artmaktadır. Yalnızca Sovyetler Birliği'nin dış borçları 1977'de en yüksek düzeyine ulaşmış ve o tarihten bu yana sürekli azalmaya başlamıştır.

Her ne kadar Sovyetler Birliği, komşusu sosyalist ülkelere petrol fiyatlarındaki ayarlamaları geciktirmek ve yeni ticari krediler açmak yoluyla yardımcı olmaya çalışmaktaysa da, kendisi de bu konuda bir takım sıkıntılar içindedir. 1979 yılında Sovyet'lerin petrol üretimi yalnızca % 2 artış gösterebilmiştir. Bu artış oranı 1950'li yıllardan bu yana en düşük artış ifade etmektedir.

Bu nedenlerle Doğu Avrupa ülkeleri Batı'dan sürekli yeni krediler aramak zorundadırlar. Bu konuda en şanslı ülkeler de Polonya ve Romanya'dır. Bu iki ülkenin 1979 yılında aldıkları yeni dış borç toplamı 3.5 milyar dolar civarındadır.

Doğu Avrupa'nın Batılı ülkelere toplam 74.5 milyar dolar tutarında borcu olmasına karşın, bu ülkelerin Batılı bankalarda 1979 sonunda 11 milyar dolarlık mevduatları bulunmaktadır.

**DOĞU AVRUPA ÜLKELERİNİN  
BATILI ÜLKELERE BORÇLARI**

(Milyar \$)

	<b>1978 SONU</b>	<b>1979 SONU</b>
Bulgaristan	4.0	4.2
Çekoslavakya	3.5	3.9
Doğu Almanya	9.0	10.5
Macaristan	7.3	8.0
Polonya	17.5	19.5
Romanya	4.4	6.0
Sovyetler Birliği	17.2	16.2
TOPLAM	62.9	68.3
Comecon Bankaları	5.8	6.2
GENEL TOPLAM	68.7	74.5

Kaynak : EUROMONEY, Nisan 1980.

# Özel Sektör Ne Kadar Tahvil Çıkardı?

Özel kesim son beş yılda 11 Milyar TL.'nin üzerinde tahvil ihraç etmiştir. Buna karşılık aynı dönemde kamu kesiminin ihraç ettiği tahvil miktarı 145 Milyar liradır. Özel sektörün tahvil ihracının toplam tahvil ihracı içindeki payı 1975 yılında % 10 dolayında iken, bu oran 1976 ve 1977 yıllarında azalarak % 4'e düşmüş, sonra yeniden artmaya başlayarak 1979 yılında % 11.2'ye yükselmiştir. Son beş yıldaki toplam tahvil içinde özel kesim tahvillerinin payı ise % 7.2'dir.

**İHRAC EDİLEN TAHVİLLER (1975 - 1979)**

	Kamu Tahvilleri (Milyon TL.)	Özel Tahviller (Milyon TL.)	Kamu Payı %	Özel Payı %
1975	13.100	1.430	90.2	9.8
1976	20.700	1.726	92.3	7.7
1977	40.100	1.582	96.2	3.8
1978	35.500	2.199	94.2	5.8
1979	35.808	4.516	88.8	11.2
Toplam	145.208	11.433	91.8	7.2

Kaynak : T.C. Merkez Bankası, 1979 Yıllık Raporu.

1975 - 1979 döneminde tasarruf mevduatı hesaplarının gelişmesi ile Özel Sektör tahvil ihraçları karşılaştırıldığında tahvillere verilen faiz oranlarının mevduat faizlerine oranla daha yüksek tutulmasına rağmen, tasarruf mevduatı karşısında sermaye piyasasının henüz yeteri kadar gelişmemiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerçekten de son beş yıl içinde toplam tasarruf mevduatı 151 Milyar TL. tutarında artış kaydederken, sermaye piyasası aracılığı ile tasarrufları değerlendiren özel kesim tahvillerindeki artış sadece 3 Milyar TL. dolaylarında kalmıştır.

## HANGİSİ DAHA KÂRLI?

Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Tülin Şener'in yaptığı bir araştırmaya göre, 1979 yılında Türkiye'de çeşitli yatırım araçlarının ortalama % 70 enflasyon hızı altında net reel verimlilikleri incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır :

Banka mevduatı, devlet ve şirket tahvilleri gibi güvenli ve geleneksel yatırım araçlarının tümünde net reel verimlilik negatiftir. Diğer bir deyimle, % 70 gibi yüksek enflasyon altında tasarruflarını bu alanlara yatıranlar tasarrufları karşılığında net bir gelir elde edememektedirler. Tasarruflarının satın alma gücü azalmaktadır.

Enflasyon etkisiyle gerçek verimlilik, sırasıyla

- Banka mevduatlarında (- % 21.6) ile (- % 38.8) arasında
- Devlet tahvillerinde (- % 23)
- Özel şirket tahvillerinde (- % 8.2) ile (- % 21.2) arasında bir reel gelir kaybı göstermektedir.

Buna karşılık, diğer yatırım araçlarının net reel verimlilikleri :

— Altın'da	% 159
— Gümüş'te	% 484
— Gayrimenkullerde	% 109
— Yatırım Fonlarında	% 11

dolaylarındadır.

Karşı sayfadaki tabloda, 1979 yılı başında elde mevcut olan 100.000 TL.'nin çeşitli yatırım araçlarına yönelmesi sonucunda 1979 yılı sonunda bu yatırım araçlarından her birinin net reel verimlilikleri gösterilmektedir.



ÇEŞİTLİ YATIRIM ARAÇLARININ VERİMLİLİĞİ

	Brüt Verim	Gelir Vergisi Kesintisi	Sonrası Verimlilik Oranı	Vergi Oranı	Enflasyondan Ötürü Değer Kaybı (% 70)	Vade Sonu Değeri	Yıllık Esasına Göre Verim Oranı
<b>BANKA MEVDUATI</b>							
Vadesiz (1 yıl)	3 (3.000)	20 (600)	2,4	41,177	61.223	(-)	38,8
3-6 aya kadar (1 yıl)	8 (8.000)	20 (1800)	6,4	41,177	65.223	(-)	36,8
6-1 yıla kadar (1 yıl)	12 (12.000)	20 (2400)	9,6	41,177	68.423	(-)	31,6
1-2 yıla kadar (1 yıl)	20 (20.000)	20 (4000)	16,0	41,177	74.823	(-)	25,2
2-3 yıla kadar (1 yıl)	22 (22.000)	20 (4400)	17,6	41,177	76.423	(-)	23,6
3-4 yıla kadar (1 yıl)	24 (24.000)	20 (4800)	19,2	41,177	78.023	(-)	22,0
4 yıldan fazla (1 yıl)	24,5 (24500)	20 (4900)	19,6	41,177	78.423	(-)	21,6
<b>DEVLET TAHVİLİ</b>			12,0	41,177	76.623	(-)	23,2
<b>ŞİRKET TAHVİLİ</b>							
Normal (1 yıl)	25 (25.000)	20 (5000)	20	41,177	78.823	(-)	21,2
Her an paraya çevr. (1 yıl)			23	41,177	81.823	(-)	16,2
1 yıl vs. (1 yıl)			30	41,177	83.823	(-)	11,1
1 yıl vs. / Aylık (1 yıl)			23	41,177	86.823	(-)	13,2
2 yıl vs. (1 yıl)			33	41,177	91.823	(-)	8,2
2 yıl vs. / Aylık (1 yıl)			31	41,177	89.823	(-)	10,5
<b>ALTIN (24 ayar külçe - 1979) (1 yıl)</b>			200	41,177	258.823	(+)	158,8
<b>GÜMÜŞ (1979) (1 yıl)</b>			525	41,177	583.823	(+)	483,8
<b>GAYRİMENKUL (min) (1 yıl)</b>			150	41,177	208.823	(+)	108,8
<b>PARA BORSALARI (1 yıl)</b>			60	41,177	118.823	(+)	18,8
<b>YATIRIM FONU (1 yıl)</b>			52	41,177	110.823	(+)	10,8

Not : Yıllık enflasyon oranı % 70 olarak kabul edilmiştir.

1 Yıl sonunda 100 TL.'sının değeri % 70 enflasyonda 58,82 TL. olmaktadır.

Kaynak : Dr. Tülin Şener, «Hızlı Enflasyon Altında Sermaye Piyasasındaki Gelişmeler ve Yatırım Katarları» 1980.

## Demir - Çelik Tüketiminde Neredeyiz?

Bir ülkede demir çelik mamulleri tüketimi, gelişmişlik düzeyinin başlıca göstergelerinden biri olarak kullanılır. Bu açıdan bir karşılaştırma yapıldığında Türkiye'de kişi başına tüketilen demir - çelik (115 kg.) tüm Avrupa ortalamasının 1/3'ü kadardır.

Diğer yandan dikkate alınması gereken bir husus da, son 5 yıl içinde Avrupa ülkeleri arasında demir - çelik tüketimi artış gösteren iki ülkeden birinin Türkiye olmasıdır. Diğer ülke Portekiz'dir. Bunların dışında kalan tüm Avrupa ülkelerinde 1974 - 1978 döneminde demir - çelik tüketimi bir düşme göstermiştir.

**Kişi Başına  
Demir - elik  
Tüketimi, 1978  
(kg.)**

**Son 5 yıl içinde  
(1974 - 1978) demir - elik  
tüketimindeki değişme  
(%)**

Federal Almanya	525	— 4,4
Fransa	360	— 5,3
İngiltere	350	— 4,3
İtalya	330	— 3,6
İspanya	270	— 1,3
Yunanistan	170	— 2,7
Portekiz	150	5,5
Türkiye	115	14,3
Avrupa ortalaması	335	— 3,7

Kaynak : Business Europe, 25 Ocak 1980.

# Türkiye, Avrupa'nın En Hızlı Büyüyen Pazarı

International Management Dergisinin Haziran 1979 sayısında Türkiye hakkında şu yorum yapıyordu :

«Türkiye'nin pazarı diğer Avrupa ülkelerine kıyasla küçük. Bu nedenle yabancı sermaye yatırımları için cazip değil. Üstelik aynı şekilde nisbi olarak Türkiye'de satın alma gücü de düşük. Ama... Türkiye'nin yarını cazip... Pazarın büyüme hızı, nisbi olarak diğer Avrupa ülkelerinkinden yüksek. Çünkü sıfırdan başlamışlar. Onun için Türkiye yarını düşünen firmaların ilgileneceği bir ülke. Bugünü düşünenlerin değil...»

Bu yorumu destekleyen sayısal büyüklükler olarak da karşı sayfadaki pazar göstergeleri verilmekte. Görüldüğü gibi, Türkiye tüm Avrupa pazarının yalnızca % 4.3'ünü oluşturmaktadır. Diğer yandan pazar yoğunluğu adı verilen göstergeye göre de, tüm Avrupa'nın ortalama pazar yoğunluğu 1.00 kabul edildiğinde bu ölçü Türkiye için 0.23'tür. Diğer bir deyimle Türkiye, satın alma gücü yüksek bir pazarı temsil etmemektedir.

Bununla birlikte Türkiye,tüm Avrupa ülkeleri arasında iç pazarı en hızlı büyüyen ülkedir.

Bu gelişen pazar, diğer olumsuz yönlerine rağmen dış yatırımcılar için cazibesini korumaktadır.

### AVRUPA ÜLKELERİNDE İÇ PAZAR GÖSTERGELERİ (1979)

	Pazar Büyüklüğü (%)	Pazar Yoğunluğu (Satın alma gücü)	Pazar Büyüme Hızı (%)
TÜRKİYE	4.3	0.23	68
Avusturya	2.3	1.28	13
Belçika-Lüksemb.	3.2	1.29	12
Danimarka	1.7	1.32	11
Finlandiya	1.3	1.10	9
Fransa	15.6	1.20	15
Fed. Almanya	20.4	1.36	8
Yunanistan	2.0	0.72	39
İzlanda	0.1	1.62	21
İrlanda	0.6	0.69	17
İtalya	13.6	0.96	12
Hollanda	4.0	1.17	15
Norveç	1.6	1.57	14
Portekiz	1.3	0.40	33
İspanya	8.1	0.82	29
İsveç	3.1	1.53	3
İsviçre	2.3	1.55	— 1
İngiltere	14.7	1.03	3
Avrupa	100.0	1.00	13

Kaynak : Business Europe, 25 Ocak 1980.

## İşten Atılınca Ne Yapmalı?

Başlık ilgi çekici. Ama buradaki öneriler işten atılan ve üst düzey yöneticileri ile ilgili. Müdürler, genel müdürler, genel koordinatörler, v.s...

— Kendinize hakim olun, Haklısınız. İşten atılmak korkunç bir şey. İçinizdeki tüm öfkeyi boşaltmak, sağlıklı bir yoldur ama dikkatli olun. Gelecekte yeni iş bulma imkânlarınızı zorlaştıracak birşeyler yapmamağa gayret edin.

— Dinlenmeye zaman ayırın. Maça gidin, bir hafta sonu tatiline çıkın, veya oyalayıcı, zevkli bir uğraş bulun kendinize. Böylece öfkenizi yatıştırmak kolaylaşır.

— Ailenizden birşey saklamayın. İşten kovduğunuzu söylemek çok zor olabilir. Eğer söylemezseniz, sizin için böylesine önemli olan hassas bir döneminizde ihtiyacınız olan aile desteğinden ve yardımından yoksun kalabilirsiniz. Bu ise, durumunuzu söylemekten daha büyük bir faciadır.

— Olumlu ve olumsuz yönlerinizi bir kez daha gözden geçirin. Sizin bilgi ve becerinize en uygun düşecek işin ne olduğunu iyi saptayın.

— Kimlerle iyi ilişkileriniz olduğunu bir bir düşünün, sizden en iyi şekilde yararlanabileceğini sandığınız kuruluşların bir listesini yapın. Sizin bu kuruluşlarla ilişkiye geçmenizde yardımcı olabilecek tanıdıklarınızın da bir listesini çıkarın.

— Kendinizi pazarlayabilme imkânlarınızı geliştirin. Olumlu yanlarınızı daha belirginleştirecek birşeyler yapın. Örneğin kendinize gösterişli bir özgeçmiş yazarak işe başlayın.

— Kimseden yardım dilenmeyin. Sizi bir kuruluşa tanıtmasını istediğiniz dostunuza hissettirin ki bu, onun da yararına olacaktır.

— Görüşmeler için kendinizi hazırlayın. Konuya nasıl yaklaşacağınızı, neler söyleyeceğinizi önceden tasarlayın. Görüştüğünüz kimsenin sizi daha iyi tanımasını sağlayacak biçimde konuşmaya özen gösterin.